

Hva kan vi lære av
systematisk observasjon
av samhandling mellom foreldre og barn?

Agenda

- Systematisk observasjon som metode
 - Hva er det?
 - Hvorfor bruke det?
 - Hvordan gjøres det?
- Systematisk observasjon av foreldre og barn
 - Hva finner vi?
 - Hva kan vi lære?

It is the observations that are closest to reality. The more one abstracts from them the more exciting indeed are the conclusions one draws and the more suggestive for further advances, but the less one can be certain that some widely different viewpoint would not do as well.

Sir George Thompson
The Inspiration of Science
(1961:74)

Observasjon

**KVANTITATIV
METODE**

**KVALITATIV
METODE**

Hva er systematisk observasjon?

- Observasjon der forekomsten av bestemte typer atferd registreres i skåringskategorier ut fra et definert kodesystem
- Regnes for å være

DIREKTE

fordi
kodere registrerer det de
observerer mens
samhandlingen pågår

OBJEKTIV

fordi
samhandlingen skåres ut fra
beskrivelser i en manual av
kodere som har gjennomgått
opplæring og som sjekkes for
samsvar i skåringene

Historisk bakgrunn

- Narrative beskrivelser av barns atferd
 - Dagbokstudie (D. Tiedemann, 1787)
 - Sketch of an infant (C. Darwin, 1877)
- Systematisk observasjon av barns lek
 - Time sampling (F. Goodenough, 1928)
 - Kodekategorier (M. Parten, 1932)
 - Reliabilitet (R. E. Arrington, 1943)
- Barnets interaksjon med miljøet
 - "One boy's day", (R. Barker, 1951)

Bruk av systematisk observasjon

- **Forskning**
 - Behandlingsstudier
 - Utviklingsstudier
 - Utvikling og testing av hypoteser
- **Utredning**
 - Identifisere familier som trenger hjelp
- **Behandling**
 - Kartlegge innsatsområder
 - Evaluere resultater

Planlegging av observasjoner

Hvor
lenge?

Når?

Hvor?

FORSKNINGSSPØRSMÅL

REFERANSERAMME

Hvem?

Hvordan?

Hva?

Hvor
ofte?

Ulike situasjoner

- SETTING
 - Naturalistisk
 - Hjemme, parken, skolen
 - Nøytral
 - Tilrettelagt likt for alle
- STRUKTUR
 - Ustrukturert
 - Naturlig atferd
 - Strukturert
 - Oppgaver med instruksjon

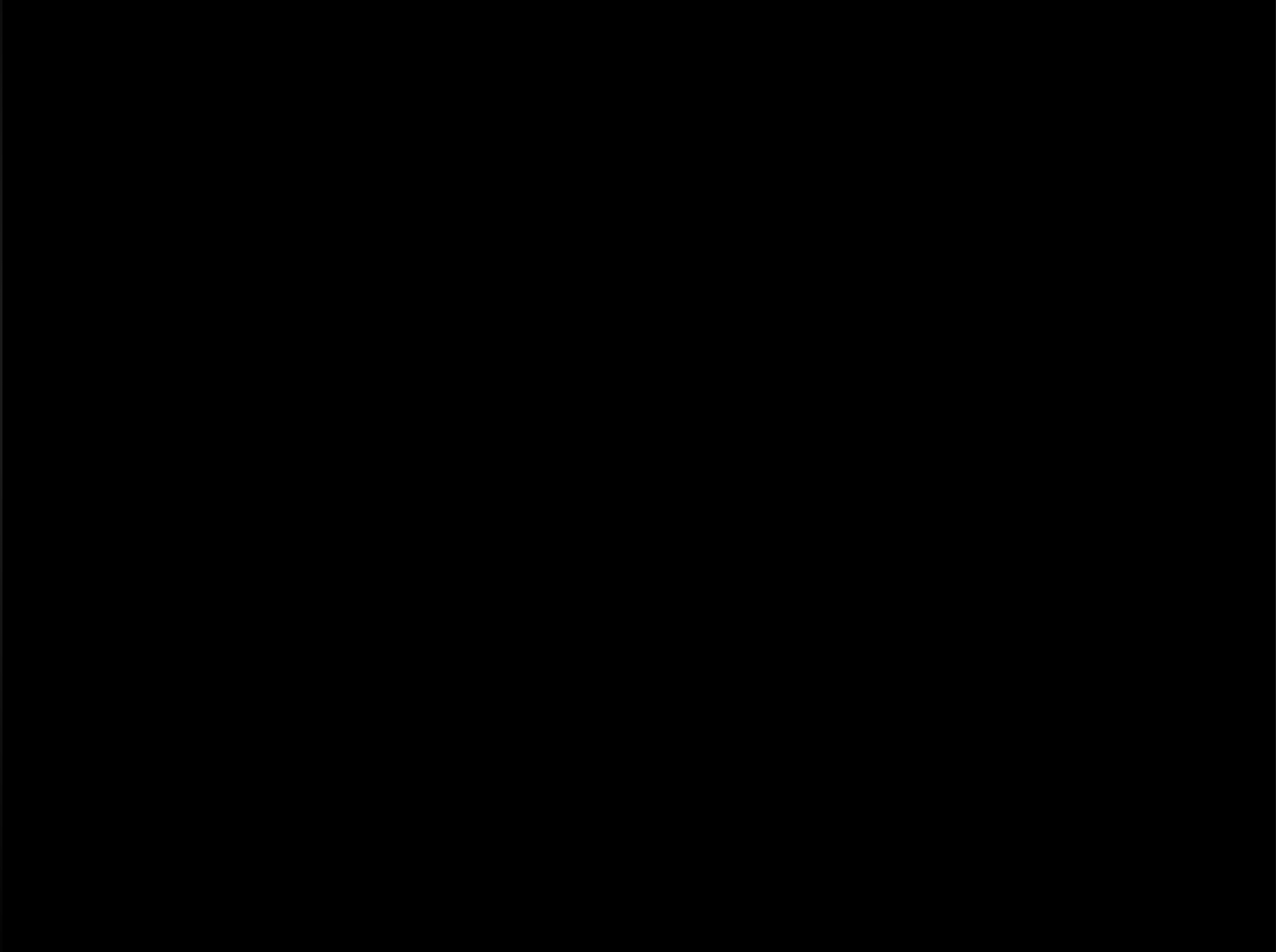

Strukturerte oppgaver

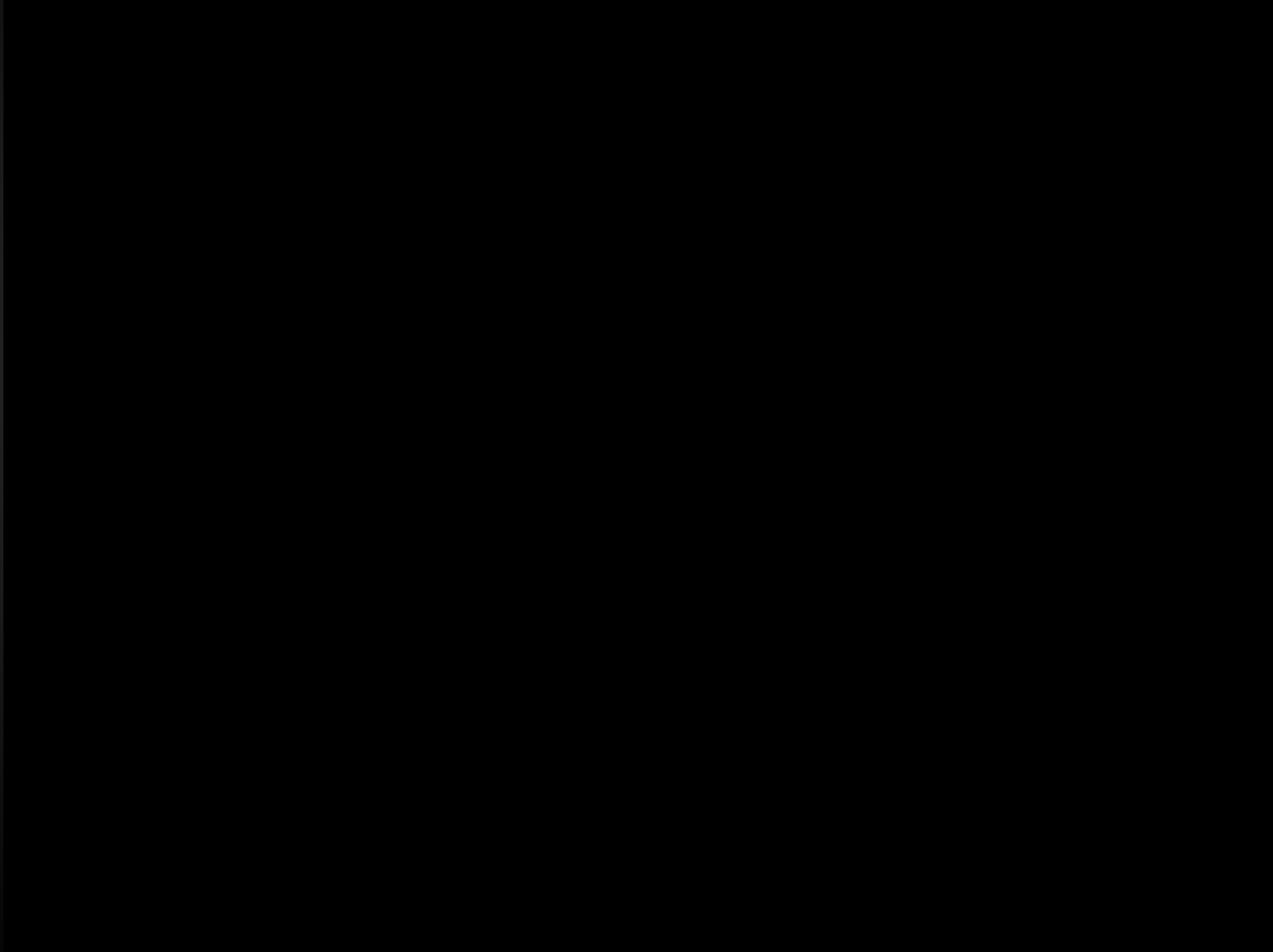
- Fri lek (lek som dere ønsker)
- Rydde leker
- Vente uten leker mens forelder er opptatt
- Samarbeid om ulike oppgaver
- Læringsoppgaver (forelder må hjelpe)
- Problemløsning (planlegge eller diskutere)
- Fremmedsituasjon (person, leke, lyd)

Fri lek

Læring

Høy stol

Forhold som påvirker

- Reaktivitet
 - Deltakerne kan påvirkes av det å bli observert slik at de oppfører seg annerledes enn de ellers ville ha gjort

HVA PÅVIRKER?

- Observatøren
- Videokamera
- Uvant situasjon

HVA HJELPER?

- Bli kjent
- Forberedelser
- Tilvenning

Etiske hensyn

- Særlig aktsomhet ved bruk av observasjon
 - Ingen skal utsettes for unødig risiko eller belastning i et forskningsprosjekt
- Tilstrekkelig informasjon til deltagerne
 - Deltagerne må forstå hva de skal være med på slik at de kan samtykke på reelt grunnlag
- Deltagernes opplevelse av ubehag
 - Grad av frustrasjon og ubehag må vurderes opp mot forventet verdi av forskningsresultatene

(Forskningsetiske retningslinjer innen samfunnsvitenskap, naturvitenskap og medisin)

Kvantifisering av atferd

1	87231	52.01	1	34181	76.02	1	37281	102.12
1			1			1		103.23
1			1			1		106.08
1			1			1		106.06
1			1			1		116.16
1			1			1		113.13
1			1			1		114.14
1			1			1		112.12
1			1			1		111.11
1			1			1		105.05

Å omsette menneskelig samhandling til tall

Hvordan gjøre det umulige mulig?

1	31281	74.16	1	39299	100.02	1	87232	126.12
---	-------	-------	---	-------	--------	---	-------	--------

“The fine-grained data necessary for a social interactional analysis can be achieved only by having observers ignore most of what is going on between an individual and his or her environment and focusing exclusively on a limited number of behaviors and processes of immediate interest.”

Gerald R. Patterson & John B. Reid, 1984

Observasjonskoding

**STANDARDISERT
MANUAL**

**SAMSVAR I
KODINGENE**

**DEFINERTE
KATEGORIER**

**OPPLÆRING
OG TRENING**

**SPESIFIKKE
BESKRIVELSER**

MONITORERING

Vanlige observasjonskategorier

- Rom
- Personer
- Aktiviteter
- Objekter
- Tid
- Handlinger
- Følelser

(von Tetzchner, 2001)

MIKRO perspektiv

- Skårer enkeltindividers atferd
- Presist og eksplisitt definert atferd
- Gjensidig utelukkende kategorier
- Skåres hver gang atferden forekommer
- Enkeltskåringene settes sammen til uttrykk for begreper eller fenomener i ettertid

MAKRO perspektiv

- Sumskårer for atferd som representerer et fenomen
- Måler i hvilken grad atferdsmarkører er observert
- Representerer både kvantitet og kvalitet
- Skåres etter en gitt observasjonsperiode
- Samme atferd kan være uttrykk for ulike fenomener

Hva kan vi lære noe om?

FARS ATFERD

f. eks.:

Involvering
Engasjement
Sensitivitet
Tilrettelegging
Grensesetting
Beskjeder
Ros

BARNETS ATFERD

f. eks.:

Initiativ
Respons
Følelsesuttrykk
Aktivitetsnivå
Konsentrasjon

SAMHANDLING

f. eks.:

Dynamikk
Felles fokus
Gjensidighet
Samarbeid

Fri lek 24 mnd

Filmeksempel – hva så vi?

- Mikro (eks)
 - Mors initiativ til lek/respons til barnets initiativ
 - Barnets initiativ til lek/respons til mors initiativ
- Makro (eks)
 - Mors positive involvering
 - Barnets aktivitetsnivå
- Dyade/samhandling (eks)
 - Gjensidighet i samhandlingen

Systematisk observasjon i forskning

Kan bidra med kunnskap om

- Barns atferd og utvikling
- Foreldres atferd og ferdigheter
- Egenskaper ved samhandlingen

Kunnskapen kan brukes til

- Studere sammenhenger mellom samhandling og senere utvikling
- Evaluere effekten av intervensjoner
- Utvikle nye intervensjoner
- Utvikle kartleggingsverktøy

Eksempler på resultater

- PMTO
 - Mindre negativ og mer positiv involvering etter behandling
- Barns sosiale utvikling
 - Fedre med gutter mer positivt og negativt engasjert i samhandlingen enn fedre med jenter
 - Jenter mer positivt engasjert med far enn gutter
- Andre eksempler
 - Utvikling av teori om "coercion" (Patterson, 1982)
 - Sammenheng mellom foreldres positive involvering og barns senere sosiale kompetanse (Gardner, Ward, Burton, & Wilson, 2003)
 - Sammenheng mellom rigiditet i samhandlingen og barns problematferd (Hollenstein, Granic, Stoolmiller, & Snyder, 2004)

Systematisk observasjon i praksis

- Styrte av formålet med å observere samhandlingen
 - Hva ønsker vi å vite noe om?
 - Hvordan kan vi se det?
- Presise definisjoner av
 - Hva ser vi etter?
 - I hvilke situasjoner kan vi se det?
- Strukturere situasjonen ut fra målsetting

Bruksområder for systematisk observasjon i praksis

- Utredning
 - Barnets og foreldrenes fungering
 - Forhold ved samhandlingen
 - Identifisering av hjelpebehov
- Behandling
 - Bedre tilpasset hjelp til familier
 - Kartlegging før behandling
 - Virkemiddel i behandlingen
 - Evaluering etter behandling

Oppsummering

- Systematisk observasjon har mange fordeler
 - Målrettet, presis, direkte, objektiv
 - Innblikk i atferd og samhandlingsprosesser
- Noen utfordringer
 - Tid- og ressurskrevende
 - Krever kompetanse
- All samhandling kan observeres
 - Vennerelasjoner
 - På lekeplassen
 - I klasserommet
 - Behandlingstimer
 - Samme prinsipp...

Takk for oppmerksomheten!

”Saying is one thing; doing is another”

- Michel de Montaigne (1533-92)